

Kapitalisme crasht!

DE OPBOUW VAN DE CONTROLESTAAT
EN DE AFBRAAK VAN DE
VERZORGINGSSTAAT

festival voor activisten
en wereldversleutelaars

HET KAPITALISME CRASHT!

EEN COLLAGE VAN DE 2.DH5-CREW

1. INLEIDING

Zoals de afgelopen drie jaar zal het 2.Dh5-festival dit jaar rond een centraal thema worden georganiseerd. Vorige twee edities stonden in het teken van 'organiseren', dit jaar pakken we uit met 'het kapitalisme crasht' als rode draad voor de inhoudelijke programmering.

Sinds in 2008 de woningmarkt in de V.S. in elkaar duikelde en de kredietcrisis uitbrak, zien we nu dat Griekenland op de rand van een faillissement staat, er opnieuw banken gered moeten worden met belastinggeld en heel de financiële wereld op haar vestingen schudt. Hierdoor is de economie langdurig in het slop geraakt. De economische bezuinigingen die de geïndustrialiseerde wereld ten gevolge van deze crisis doorvoert, is een aanslag op een ieder van ons. In heel de wereld komen mensen op straat, ongerust over de toekomst, verontwaardigd door de gesubsidieerde hebzucht van bankiers en kwaad op het politieke systeem.

In deze woelige tijden kunnen we er gewoon niet omheen: het kapitalisme crasht, en we kunnen ons maar beter goed voorbereiden. De crash brengt zowel mogelijkheden als grote risico's met zich mee. Als we niets doen, dan zal de elite haar belangen op steeds brutere wijze verdedigen. Daarom is het belangrijk om samen te praten over wat er ons te wachten staat en over strategieën om de crash in ons voordeel uit te laten draaien.

Met dit 'pamflet' willen we onze positionering toelichten en verder uitdiepen. In de eerste twee delen proberen we de crash van het kapitalisme te onderbouwen. In de twee volgende delen illustreren we de crash van het kapitalisme aan de hand van de afbraak van de verzorgingsstaat enerzijds en de opbouw van een controlestaat anderzijds.

Met enige regelmaat ondergaat het kapitalistische productieproces een diepgaande, fundamentele crisis, ten gevolge van de structurele neiging tot overproductie van ruilwaarden. Dit betekent dat het onmogelijk is die goederen te verkopen voor hun oorspronkelijke ruilwaarde met inbegrip van de doorsnee winst. Door de toenemende productiviteit en de dalende koopkracht op wereldniveau wordt de overproductie gecreëerd.

In de twintigste eeuw kennen we de Grote Depressie ten gevolge van de overproductie gedurende de jaren '20 van die eeuw en de crisis in de jaren '80 door de overproductie in de jaren '70. Tijdens elk van deze crises, stond het kapitalistische productiesysteem ernstig onder druk: het was buigen of barsten. Telkens is een bovenlaag erin geslaagd om het systeem zo aan te passen, zo te hervormen of zo weten te wapenen, dat deze bovenlaag haar belangen heeft veilig gesteld. Deze bovenlaag bestaat uit mensen die de productiemiddelen in handen hebben en/of die de politieke en economische macht in handen hebben. Dit noemen we de kapitalistische klasse. Deze vormt geen eenheid: zij kan onderling ook verdeeld zijn en vaak proberen ze elkaar kapot te concurreren. Ze hebben echter samen wel een gemeenschappelijk belang dat tegenovergesteld is aan de belangen van de werkende klasse. Oorlogen voeren en het aansnijden van nieuwe

afzet- en arbeidsmarkten is het traditionele antwoord op dergelijke crises. En in deze oplossingen zit de kiem van de volgende crisis vervat.

Voor WOII had de arbeidersbeweging verschillende solidariteitsfondsen in eigen beheer opgericht zoals werkloosheidskassen, stakingskassen, bescherming tegen ziekte en ouderdom. Ook werd het recht op vrije organisatie en het recht op 'vrije tijd' zwaar bevochten door deze arbeidersbeweging. Uit paniek voor deze steeds sterker wordende arbeidersbeweging en uit vrees voor het Rode Gevaar uit het Oosten, werden de machthebbers ertoe gedwongen deze verworvenheden te institutionaliseren en plaatste die onder de controle van de staat.

Na WOII bouwde men de verzorgingsstaat op zodat ook arbeiders de gebruiksvoorwerpen konden consumeren en dus de afzetmarkt vergrootte. Na de jaren '80 heeft men aan de ene kant de koopkracht van de consumenten kunstmatig verhoogd door steeds meer leningen af te sluiten en krediet uit te delen; overheden en banken gingen massaal geld drukken. Aan de andere kant werden aan ontwikkelingslanden gigantische leningen verschaft door het IMF en de WTO om in ruil daarvoor hun markten open te stellen voor buitenlandse producten en investeerders.

De huidige crisis is een gevolg van het feit dat Westerse regeringen massaal geld hebben gecreëerd, grotendeels door private banken, en dat er veel leningen en kredieten werden verschaft, terwijl de controle en regelgeving steeds minder werd. De inflatie die ontstond door het inpompen van 'nieuw geld' – of met andere woorden: de prijsstijging van allerlei consumptiegoederen, obligaties en aandelen – wordt nu opgevolgd door deflatie. De prijs van bijvoorbeeld aandelen en huizen zal onherroepelijk dalen; de huizenprijs zou zelfs met twintig procent dalen. Hierdoor zal er veel geld of krediet 'verdwijnen'. Leningen worden niet afgelost en het geld dat men heeft geïnvesteerd zal men niet kunnen terugverdienen.

Het kapitalisme staat dus weer onder ernstige druk: buigen of barsten. Als er niets gebeurt dan crasht het systeem. De bovenlaag zit jammer genoeg niet stil en de transitie van de huidige kapitalistische productie is al een tijdje ingezet. Aan de ene kant wordt de verzorgingsstaat steeds verder afgebroken terwijl aan de andere kant de controlestaat steeds verder wordt uitgebouwd. De verzorgingsstaat en de verschillende burgerrechten en vrijheden die alle twee onder druk komen te staan, zijn ons echter niet 'gegeven' door de economische of politieke elite. Daarvoor is gevochten en is er zware strijd gevoerd. Het al dan niet

gewenste resultaat is de installatie van de verzorgingsstaat en de bescherming van burgerlijke rechten en vrijheden.

Het kapitalisme staat onder ernstige druk: het is buigen of barsten

Nu, zoveel decennia later, blijkt dat de verzorgingsstaat niet meer financieel houdbaar is voor de maatschappelijke bovenlaag. De kosten zouden te groot zijn geworden. Arbeiders zouden ook te veel beschermd worden waardoor de loonkosten veel te hoog zijn en de werkers te weinig flexibel. Te veel mensen zijn te kritisch en verregaande disciplinerende zal de productiviteit ten goede komen en dus de winsten doen stijgen. De burgerlijke rechten staan de volledige ontplooiing van de 'vrije markt' in de weg, of de volledige uitbuiting van de arbeider. Als de kapitalistische klasse wil overleven, zal ze moeten inzetten op de vergaande afbraak van de verzorgingsstaat en opbouw van de controlestaat.

De kapitalisten wapenen zich tegen de huidige problemen in de kapitalistische productieverhoudingen door de verzorgingsstaat af te breken en een controlestaat op te bouwen. Hierbij krijgen ze steun uit onverwachtse

hoek. De PvdA, Groen Links en D66 hebben in het verleden niet alleen meegewerkt aan, maar hebben ook het initiatief genomen om grote delen van overheidstaken af te stoten en over te laten aan de ‘vrije markt’. Daarbij hebben ze zich van hun beste neo-liberale kant laten zien. De traditionele vakbonden hebben via het sociale overleg ingestemd met en meegewerkt aan verregaande privatiseringen en hebben toegestaan dat de rekeningen steeds bij de werkende mensen wordt gelegd en dat mensen die geen inkomen kunnen halen uit werk stelselmatig worden gekort op hun uitkeringen. Zo proberen de traditionele linkse organisaties, die voor WOII nog aan de kant stonden van de arbeidersbeweging, samen met de kapitalistische klasse zich succesvol klaar te maken voor de volgende fase in de kapitalistische verhoudingen, om niet zonder slag of stoot hun geprivilegieerde posities af te staan. Als we dit niet zomaar willen laten gebeuren, dan kunnen/moeten we bijdragen aan het proces om dat te frustreren en onmogelijk proberen te maken.

3. WAAR GAAT HET HEEN, MET DIT

SYSTEEM?

Luister je naar de gevestigde media, economen en politici, dan krijg je de indruk dat het allemaal vanzelf wel weer goed komt. Er was iets in de zomer van 2007, maar dat had te maken met de Amerikaanse

huizenmarkt en – we horen het Wouter Bos nog zeggen – zou daartoe beperkt blijven. Toen in september 2008 Lehman Brothers in elkaar klapte, en de eerste massale bankensteunoperaties inderhaast uit de kast getrokken werden, werd het gewone publiek wel opgeschrikt. Maar, werd verzekerd nadat de eerste paniek achter de rug was, dat was een zaak van de financiële markten, waar wat bellen aan het leeglopen waren die sowieso veel te groot geworden waren (al hoorde je ze daar eerder niet over). Het was weliswaar al lang overgeslagen naar economieën buiten de VS, maar het zou kort duren en tot de financiële sector beperkt blijven. Het idee dat het ook de ‘reële economie’ zou aantasten, werd weggelachen.

Maar dat was toen in feite allang gaande, en binnen de kortste keren waren we in een heuse recessie beland, met voortdurend nieuwe instortende systeembanken (en andere bedrijfstakken) die met gigantische steuninjecties gered moesten worden. Toen was het verhaal: ja, er is een dip in de economie, maar daar zullen we ‘sterker uit komen’, binnen een jaar zouden we weer prachtige groeicijfers zien en zouden er paradijselijke ontwikkelingen te verwachten zijn.

Nu zijn we meer dan drie jaar verder en geen van de problemen is opgelost,

de economie is onstabiel dan ooit, en er dreigt een vernietigende tweede 'dip' die onder meer veel ingrijpender gevolgen zal hebben omdat het geld dat opgegaan is aan het verhelpen van de eerste dip, er nu natuurlijk niet meer is. Sterker nog: we hebben nu enorme begrotingstekorten en staatsschulden (bedenk dat Nederland vóór de crisis in september 2008 een begrotingsoverschot had). Het beloofde herstel, dat in 2010 zou inzetten, is er nog steeds niet en veel Westerse economieën verwachten voor het komende jaar nauwelijks of geen groei.

Voor wie de economische analyses in linkse kringen volgde, was dit alles geen verrassing. Daar werd al ruimschoots voor de crisis begon gewaarschuwd voor de groeiende instabiliteit die vooral door de uit zijn krachten groeiende financiële markten werden veroorzaakt. Ook werd er gewaarschuwd voor een opbouwende hypotheekvulkaanuitbarsting in de VS.

Hoewel er verschillende linkse 'scholen' in de economie zijn, zijn ze het over het algemeen ook eens over het feit dat zo'n crisis een regelmatig terugkerend bestanddeel is van de kapitalistische manier van economie bedrijven. Het is geen uitzondering, maar juist een constante en als je het kapitalisme accepteert, moet je ook

dergelijke crises accepteren. Veel linkse economen merken op dat de crisis al in de jaren '70 ingezet is, toen de winstvoet ging dalen (door stijgende kosten van arbeid en grondstoffen, en door een tekort aan afzetmarkten). Dat is toen verholpen door de kredietbellen te scheppen die nu aan het leeglopen zijn. In het kort: mensen kregen niet meer loon, maar konden meer schulden maken. En de nieuwe afzetmarkten werden voor een groot deel gevonden in de creatie van nieuwe financiële producten. Daarom is deze crisis er een van overaccumulatie: er zijn weliswaar veel schulden (nu grotendeels door nationale staten overgenomen van de private banken) maar er is tegelijkertijd een grote en groeiende voorraad kapitaal die niet productief geïnvesteerd kan worden. Vandaar de instabiliteit.

Volgens orthodox-marxistische verklaring zal er na een periode van kapitaalvernietiging een fase van opleving van de economie optreden, die echter ook gepaard gaat met monopolievorming (hetgeen je nu ziet in het elkaar opkopen van multinationals en banken en dergelijke), waarmee de voorbereidingen voor de volgende recessie alweer in de maak zijn. De enige manier om van deze eeuwige cirkel af te komen, is door een einde te maken aan de kapitalistische productiewijze (= in de praktijk: het afschaffen van privé-bezit en loonarbeid). Over de strategie om

daar te komen, daarover verschillen allerlei linkse en anarchistische stromingen weer enorm van visie.

De enige manier om uit de cyclus van crises te komen is het afschaffen van privé-bezit en loonarbeid

Een interessant hulpmiddel om de verschillende fases van deze cyclus van het kapitalisme te volgen, is het schema van de Russische econoom Kondratieff. [1] . Hij ontdekte in de jaren 1920 dat het kapitalisme zich volgens bepaalde ‘lange golven’ ontwikkelt. In periodes van zo’n zestig jaar is er steeds weer een ‘boom’ die gevolgd wordt door een depressie (ofwel de ‘K-winter’). We naderen nu weer zo’n winter, waarvan sommige deskundigen verwachten dat die wel eens extreem lang zou kunnen duren. Sommige deskundigen waarschuwen voor een periode van tientallen jaren met nauwelijks of geen groei. Zo’n periode is er eerder geweest in de jaren 1873-1897 en wordt de Lange Depressie genoemd. [2]

Maar er zijn ook gefundeerde theorieën dat het kapitalisme bezig is om aan het einde van zijn ontwikkeling te komen. Een van de meest interessante ‘scholen’ op dat gebied, is die van de Wereld Stelsel Theorie, waarvan Immanuel

Wallerstein de meest bekende nog levende vertegenwoordiger is. Wallerstein treedt ook vaak op voor activisten en dergelijke, bijvoorbeeld op de sociale forums. [3]

Wallerstein (en anderen) ontwaren dat het kapitalisme dat als systeem zo’n 500 jaar geleden ontstaan is, nu aan zijn einde aan het komen is [4]

Er moet nu wat voor in de plaats komen, en de vraag is of dat beter of slechter wordt dan wat we hebben. ‘Het kan nog een jaar of veertig duren, en het is vaak een pijnlijk gebeuren, en aan het eind zie je enorme fluctuaties, maar dan komt er een omslagpunt en ontstaat er iets nieuws dat je niet langer kapitalisme kunt noemen.’ Dat is dus een historische ontwikkeling, en of het beter wordt hangt mede af van wat maatschappelijke bewegingen er van kunnen maken.

Een uit een iets andere hoek, hoewel het allemaal met elkaar overlapt, is de ecologische (linkse) analyse, die stelt dat de oude manier van productie en consumptie niet langer mogelijk is omdat we op de grenzen zijn gestuit van wat de aarde kan leveren (aan grondstoffen, en aan absorptie van vervuiling, aan ruimte, en aan arbeid bijvoorbeeld). De aarde is ecologisch en sociaal dermate uitgebuit, dat vergroting van die uitbuiting, en dus groei, niet langer mogelijk is. Er is een ecologische grens gezet aan groei,

en zonder groei kan het kapitalisme niet bestaan en dus moet er iets anders komen. [5] Als de economie weer zou aantrekken, zou dat onmiddellijk leiden tot nieuwe crises op het gebied van prijzen van onder meer voedsel en energie, waarmee de opleving weer ongedaan gemaakt zou worden.

Ecologische analyse: er is een ecologische grens aan groei, en zonder groei kan het kapitalisme niet bestaan

Natuurlijk zijn er ook meer activistische antikapitalistische theorieën, zoals die van de anarcho-syndicalisten en bijvoorbeeld de Workers Solidarity Movement in Ierland. [6] Zij vinden dat de strijd overal aangegaan kan worden waar kapitalisten hun bedrijf proberen te runnen. Een manier om tot een ander systeem te komen, is dat werkers de controle over hun werkplaats overnemen. Voor al de stromingen geldt overigens dat geen van hen vindt dat je maar kunt gaan zitten wachten tot het systeem vanzelf omvalt, al was het maar omdat je er niet zeker van kan zijn dat het daarna vanzelf beter wordt. Maar een groeiend aantal van hen ziet dus dat het kapitalisme definitief aan zijn einde aan het komen is, of op onoverkomelijke grenzen stuit.

Maar of het nu lang gaat duren en het kapitalisme weer een nieuwe Kondratieff-golf gaat afdraaien, of dat er een langdurige periode van 'winter' aantreedt, dan wel dat het systeem op zijn laatste benen loopt en daar wel eens doorheen zou kunnen zakken, maakt eigenlijk niet veel uit. In elke situatie betekent het dat mensen zich moeten organiseren om elkaar te helpen en te zorgen dat de economische en politieke heersers zo min mogelijk schade toe kunnen brengen. Belangrijkste is misschien wel om te beseffen dat het kapitalisme geen 'natuurlijk gegeven' is maar mensenwerk. Het is een door mensen opgebouwd systeem (van uiteindelijke sociale relaties) dat een paar honderd jaar met veel geweld geheerst heeft, en het zal dus ook weer een keer ophouden te bestaan.

**3. OPBOUW VAN DE
CONTROLESTAAT**

Waar de staat zich op het vlak van sociale bescherming steeds verder terugtrekt, is zij op het gebied van veiligheid, controle en disciplineren juist steeds prominenter aanwezig. In een schrikbarend tempo wordt de ene na de andere nieuwe wet of maatregel afgevuurd.

Dit is geen toevallige bezigheid of iets dat gebeurt omdat de kapitalistische elites van het heden zoveel erger zijn

dan die van gisteren. Zij zien dit als noodzakelijk voor het beschermen van hun belangen, waar die eerder met een andere wijze van opereren, via meer subtiele vormen van repressie en controle, beter gediend werden. Het aanwijzen van zondebokken ('kansarme'/niet-westerse migranten, moslims, 'straatterroristen'), die als gezamenlijke vijand van het Nederlandse volk kunnen dienen, en in wier richting de heersende ontevredenheid gekanaliseerd kan worden om te voorkomen dat deze zich tegen de machthebbers richt, is een onderdeel van hetzelfde mechanisme.

De argumentatie voor alle nieuwe maatregelen is flinterdun, maar wordt veelal van rechts tot links als zoete koek geslikt. 'Veiligheid' is het toverwoord geworden dat alle bezwaren opzij drukt. De aanslagen op het World Trade Center in New York op 11 september 2001 waren een met beide handen aangegrepen mogelijkheid om alle remmen los te gooien: door de dreiging van terroristische aanslagen tot volstrekt irreële hoogten te stuwen en een klimaat van angst en achterdocht te creëren, werden niet alleen burgerrechten op het tweede plan gezet, maar werd bovendien iedereen die hier vraagtekens bij zette al als verdacht neergezet. Alleen mensen die iets kwalijks te verbergen hebben zouden nog belang hechten aan zaken

als privacy en zich teweer stellen tegen inbreuken hierop. Daarbij wordt elk systeemkritisch maatschappelijk verzet al als 'kwalijk' bestempeld.

Anderzijds wordt er ook maar mondjesmaat serieuze kritiek geleverd op de controle-achtbaan waarin de samenleving gestort is. Velen denken dat in ieder geval een aantal maatregelen wel gerechtvaardigd is of menen dat het allemaal zo'n vaart niet zal lopen. Meer (voorheen) kritische geesten lijken in slaap gesust door tientallen jaren van overleg, poldermodel en inkapseling van verzet. De repressieve tolerantie heeft hier optimaal gefunctioneerd en kan nu probleemloos afgewisseld worden met de botte repressie, zoals die uit vroegere tijden bekend is. Dus bijvoorbeeld niet meer het bedrieglijke 'de politie is je beste vriend', maar botweg 'de politie is de baas en zal dat zo nodig met geweld duidelijk stellen'.

Controle in de publieke ruimte

Het nieuwe veiligheidsdiscours krijgt vorm in meer controle, meer repressie, sneller en zwaarder straffen, minder ruimte voor afwijkend gedrag en afwijkende meningen en het sneller gebruiken van geweld.

Het hardst getroffen worden zoals

altijd de mensen die het al moeilijk hebben. De situatie voor mensen zonder papieren wordt steeds nijpender. Het aantal identiteitscontroles neemt toe, nu sinds enige jaren de sluisen zijn opengezet door de invoering van de identificatieplicht. De bevoegdheden van de Vreemdelingenpolitie zijn uitgebreid en illegalenjacht is een korpsbrede taak geworden. De komende strafbaarstelling van illegaliteit zal de druk alleen maar verheven.

In grote steden worden daklozen en junks de stadscentra uitgewerkt om de consumeerbehoefte van het winkelend publiek niet te bederven. Hangjongeren worden als criminelen behandeld en weggejaagd met behulp van samenscholingsverboden en mosquito's. De tijd van de wijkagent als halve buurtwerker, zo die al ooit bestond, is voorbij.

In het algemeen willen politie en justitie weer gezag uitstralen en de roep om harder optreden klinkt steeds luider. Naast het vanuit het hele parlementaire politieke spectrum ritueel blijven hameren op het mantra 'meer blauw op straat' betekent dat: meer handhaving en gebruik van geweld, preventief fouilleren, sneller en hoger straffen, soberdere gevangenis.

En veel meer controle in de publieke ruimte, die steeds minder van het

publiek is en steeds meer geprivatiseerd wordt. Er is een scala aan stadswachten en toezichthouders actief, deels publiek, deels privaat, van wie de bevoegdheden uitgebreid worden. Ook zaken als preventief fouilleren en grootschalige gezamenlijke controles (met deelname van de Marechaussee, Vreemdelingenpolitie, Belastingdienst) op snelwegen, op stations en in treinen, maken onderdeel uit van deze tendens.

Cameratoezicht is de afgelopen jaren fors toegenomen. Minister Opstelten heeft recent laten weten de mogelijkheden voor het gebruik van private camera's verder te willen verruimen: deze mogen ook de openbare weg gaan filmen en beelden mogen langer bewaard worden (28 dagen in plaats van 24 uur).

Burgers als opsporingsambtenaar

'Gewone' burgers worden steeds meer betrokken bij opsporing en controle. Hierbij is sprake van een glijdende schaal van opsporing van vermiste kinderen ('Amber alert'), via het doorgeven van signalementen van verdachten van ondermeer diefstal ('Burgernet') tot de recente oproep om met mobiele telefoons (potentieel) verdachte situaties te filmen. Uit de campagne 'Nederland tegen terrorisme' vloeide een doorlopende stroom oproepen aan een ieder (leraren, ouders, jeugdwerkers enzovoort) voort om

radicalisering van jongeren vroegtijdig te onderkennen en tegen te gaan. Iedereen moet in de pas van de huidige maatschappij-inrichting blijven lopen.

Geweldgebruik door politie is steeds vaker prominent in het nieuws. Het regent de afgelopen maanden schietincidenten, waarbij de politie op uiterst twijfelachtige gronden naar het vuurwapen grijpt om vluchtende inbrekers of met messen zwaaiende doorgedraaide personen neer te knallen. Achteraf blijkt dat volgens intern onderzoek, al dan niet gebaseerd op leugenachtige verklaringen, nagenoeg altijd 'terecht' te zijn geweest. Doden in politicellen, waarbij vaak op z'n minst sprake is van nalatigheid, worden zoveel mogelijk weggemoffeld in wederom interne onderzoeken, waar niemand ooit nog wat van verneemt.

Meer mogelijkheden tot controle

De staat maakt voor zijn controlebehoefte ook dankbaar gebruik van de steeds uitgebreidere mogelijkheden op digitaal gebied. Nergens is privacy zo weinig waard als op het internet. E-mail kan makkelijk worden meegelezen en er valt precies bij te houden welke sites bezocht worden en providers worden gedwongen gegevens af te staan. Er wordt al gesuggereerd dat anoniem

internetgebruik (bijvoorbeeld via een TOR-verbinding) iemand per definitie verdacht maakt en in een politieonderzoek zou moeten resulteren. Ook op klassieker communicatiegebied is het bar gesteld: Nederland is nog altijd wereldwijd koploper in het aantal telefoontaps.

Sowieso hebben allerlei technische ontwikkelingen ons opgezadeld met een breed scala aan middelen en methoden die gebruikt kunnen worden voor controle en dataopslag. Zo kan via de OV-chipkaart precies bijgehouden worden waar iemand heen gereisd is, slaan bibliotheken op welke boeken die persoon geleend heeft en zijn door pinpassen en bonuskaarten allerlei specifieke aankopen rechtstreeks naar diezelfde persoon te herleiden.

Een andere zaak die een hoge vlucht neemt is de toepassing van biometrie. Zowel op het gebied van controle als opsporing. Er zijn zwembaden die je alleen nog binnenkomt wanneer je je vingerafdruk geeft, die ook al opgeslagen is in een chip in je paspoort of identiteitskaart. Gebruik van DNA bij opsporing neemt toe, maar ook de opslag van DNA-profielen van veroordeelden is bij steeds lichtere vergrijpen mogelijk.

Repressie tegen activisten

Ook als activisten krijgen we te maken met toenemende repressie. Inslaan op demonstraties is de (her)nieuw(d)e hobby van de politie, zo bleek ook dit jaar weer tijdens de studentendemonstratie in Den Haag op 21 januari, de 1 mei-demonstratie in Utrecht, de ontruiming van Schijnheilig en de demonstratie tegen het kraakverbod op 1 oktober in Amsterdam.

Anoniem blijven na een aanhouding, voor welke futiliteit dan ook, levert bijna standaard de overdracht naar vreemdelingendetentie op, desnoods maandenlang. Het vreemdelingenrecht is op zich natuurlijk al erg genoeg, maar wordt op deze manier ook nog misbruikt om mensen te dwingen hun naam te zeggen.

Dierenrechten- en asielactivisme en anti-fascisme zijn belangrijke aandachtsgebieden voor de veiligheidsdiensten en liggen ook onder vuur van politie en justitie. Kort geleden werd een schrijfster en activiste tegen het vluchtelingenbeleid nog gearresteerd en drie dagen vastgehouden omdat haar teksten opruiend zouden zijn. Dezelfde persoon hangt al langer toepassing boven het hoofd van de uiterst dubieuze ISD-maatregel (Inrichting Stelselmatige Daders), waarmee zogenaamde 'veelplegers' tot twee jaar vastgezet kunnen

worden.

Net als de ISD-maatregel zijn er de afgelopen jaren andere wetten aangenomen, die niet in eerste instantie bedoeld zijn om activisme aan te pakken, maar daar wel voor gebruikt kunnen worden. In het oog springende voorbeelden zijn de terrorisme-wetgeving en de Voetbalwet. Deze zijn niet alleen zeer twijfelachtig voor wat betreft doel waarvoor ze zijn opgesteld, maar hebben bovendien een potentieel schrikbarende reikwijdte. Zo kan elk serieus streven naar een systeemverandering onder de kwalificatie 'terroristisch oogmerk' geschoven worden. De Voetbalwet is uitstekend geschikt om demonstraties onmogelijk te maken of te belemmeren.

Privatisering van veiligheid en controle

Een aanverwante zorgwekkende ontwikkeling is privatisering: veiligheid en controle zijn meer dan ooit industrieën geworden waar flinke winsten behaald kunnen worden. Meer toezicht en meer maatregelen betekent ook meer winstmogelijkheden. In detentie- en uitzetcentra is een groot deel van de bewaking inmiddels geprivatiseerd; hetzelfde geldt voor veel politiecellencomplexen. Het niveau van de bewaking in dit soort gelegenheden is over het algemeen al

niet om over naar huis te schrijven, maar de praktijk leert dat privatisering garant staat voor nog slechter opgeleid en agressiever personeel. Verdere privatisering van het gevangeniswezen, waar al steeds meer gewerkt wordt volgens het concept van publiek-private samenwerking, ligt op de loer. 'Versobering en kosteneffectiviteit' zijn het doel volgens het regeerakkoord, waarbij het Verenigd Koninkrijk als voorbeeld wordt genoemd.

De genoemde bewakers zijn in dienst van beveiligingsmultinational G4S, dat exemplarisch is voor de privatisering op veiligheidsgebied. Zoals het bedrijf zelf schrijft: 'De medewerkers van G4S zijn breed inzetbaar in het publieke domein: van stadspark tot winkelcentrum, van uitgaansgebied tot probleemwijk, als parkeercontroleur of als toezichthouder op straat, maar bijvoorbeeld ook als controleur in het openbaar vervoer. Naast toezichthouders levert G4S als enige partij in Nederland ook medewerkers met opsporingsbevoegdheid. De Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA) kan handhavend en verbaliserend optreden ten aanzien van overtredingen van feiten, als parkeerovertredingen of milieuovertredingen.'

Niet alleen beveiligingsbedrijven,

maar ook onderzoeksbureaus en universiteiten horen de laatste jaren de kassa rinkelen. Onderzoek naar radicalisering, extremisme en wat dies meer zij is bijna lopendebandwerk geworden. Het is dan de vraag hoe onafhankelijk universitair onderzoek, betaald door een overheid met een duidelijke agenda, nog is.

Tegenstrategieën ontwikkelen

Dit alles noopt tot het goed overdenken van wat wij hier tegenover kunnen stellen. Hoe gaan we om met de repressie die onszelf treft en hoe verzetten we ons tegen de opbouw van de controlestaat en de veiligheidsmanie waar dit een onderdeel van is? Welke strategieën, van bewustwording tot sabotage, brengen we in stelling? Waar liggen de zwakke punten en/of de punten waarop meer tegenstand dan vanuit onze eigen kring valt te mobiliseren?

4. AFBRAAK VAN DE

VERZORGINGSSTAAT

De ontmanteling van de verzorgingsstaat is lang voor de crisis van 2008 in gang gezet. De crisis van de laatste jaren heeft echter een en ander in een stroomversnelling gebracht. Men gebruikt de crisis op de financiële markten als excuus om de doodsteek te geven aan de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is een sociaal systeem waarbij de

staat primair verantwoordelijk is voor het welzijn van de burgers, bijvoorbeeld door het organiseren van onderwijs, gezondheidszorg, sociale zekerheid en werkgelegenheid. Of iets ingewikkelder: het is een systeem waar de staat verschillende collectieve voorzieningen organiseert.

Het is geen vanzelfsprekendheid dat de staat deze voorzieningen organiseert. Op Europees niveau zou je kunnen stellen dat de staat deze voorzieningen sinds WOII naar zich toe heeft getrokken. De machthebbers, zowel de politieke als de economische elite, hebben voor dit model gekozen uit schrik voor haar eigen arbeiders en voor het Rode Gevaar. In ruil voor een zekere sociale bescherming, de garantie op een aantal basisvoorzieningen zoals zorg en onderwijs en het sociale overleg tussen werkgevers- en werknemersorganisaties, hebben de machthebbers de sociale vrede afgekocht.

De jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw kenden een grote economische groei, waardoor overheid en bazen de vrede konden blijven afkopen. Onder druk van vakbonden en andere organisaties werd de verzorgingsstaat verder uitgebouwd. De crisis van eind jaren zeventig en begin jaren tachtig kondigde echter het einde aan van deze periode van toenemende

‘welvaartsverdeling’. In 1973 was er de oliecrisis die de economische groei deed stagneren en de prijzen in vergelijking met de lonen deed stijgen. Deze crisis flakkerde rond 1980 weer op door problemen in het Oosten (zoals de revolutie in Iran). Voor Nederland betekende dit een drastische stijging van de werkloosheid en een begrotingstekort waardoor de staatsschuld toenam. De overheid heeft hierom geschrapt in haar uitgaven door uitkeringen en lonen te verlagen. Het was ook het startschot voor de privatisering van kerntaken van de overheid: de post en telefonie werden geprivatiseerd, de huisvestingsbedrijven werden door de staat van de hand gedaan, banken werden geprivatiseerd enzovoort. Dit zouden we als het beginpunt van de ontmanteling van de verzorgingsstaat kunnen beschouwen.

De ontmanteling van de verzorgingsstaat houdt in dat collectieve voorzieningen helemaal of gedeeltelijk overgedragen worden aan commerciële bedrijven, meestal grote multinationale ondernemingen die eerlijke concurrentie onmogelijk maken. Een groot deel van het openbaar vervoer is geprivatiseerd, de kosten van het onderwijs worden steeds meer afgeschoven op de individuele ‘cliënten’, telecommunicatie en energiebedrijven zijn niet meer van ons. De overheidsuitgaven worden getemperd door het geld weg te halen

bij kwetsbare mensen zoals de bezuinigingen in de zorg, op de pensioenen en het onderwijs aantonen.

Door de neoliberale wind die de laatste tien jaar door onder andere Europa waait, waar privatisering en liberalisering toverwoorden zijn, zijn steeds meer domeinen van het publieke leven in handen van de commercie gevallen. Dit gaat niet altijd op een duidelijke of expliciete manier, maar regelmatig gaat het juist op een gluisperige, achterbakse wijze. Bijvoorbeeld door de verregaande flexibilisering wordt zonder een wet of recht aan te passen de sociale bescherming van werkende mensen uitgekleeft. Toegankelijk onderwijs voor iedereen wordt onmogelijk gemaakt door de steeds hoger wordende onderwijskosten die verhaald worden op de studenten zelf, en door de uitholling van het onderwijs. Voor steeds meer geld wordt steeds minder onderwijs aangeboden. Hetzelfde geldt voor de zorg en voor de pensioenen: de premies en eigen bijdragen gaan omhoog in ruil voor minder pensioen en een steeds schraler zorgpakket.

Steeds meer domeinen van het publieke leven zijn in handen van de commercie gevallen

Waar je van de staat misschien wat

naïef mag verwachten dat ze een zeker algemeen belang dient bij de organisatie van die collectieve voorzieningen, is dat bij die commerciële bedrijven helemaal niet het geval. Deze ondernemingen hebben maar een ding voor ogen, en dat is winst maken om te kunnen groeien, om steeds meer markt te veroveren. Als er geen geld verdiend kan worden met bepaalde bus- of treinverbindingen, met bepaalde theatervoorstellingen, met het verzorgen van zieke en oude mensen, dan worden ze koelbloedig weggeseaneerd. Commerciële bedrijven zullen enkel diensten leveren voor mensen die er grof geld voor kunnen betalen of als er erg veel vraag naar is.

5. SLOT

Dit zijn dus ongeveer de uitgangspunten van waaruit dit jaar het festival is georganiseerd. Het kapitalisme zoals we dat tot nu kennen dreigt in te storten. De economische en politieke machthebbers zijn al stappen aan het zetten om niet te moeten barsten. Het systeem is zich dus aan het ombuigen om deze crisis te kunnen overleven. Volgens onze analyse vertaald zich dat in twee tendensen: aan de ene kant wordt de verzorgingsstaat uitgekleeft en aan de andere kant wordt de controlestaat steeds verder uitgebouwd. Van hieruit willen we de discussies laten starten.

Dit jaar organiseren we naast de workshops die men gewend is van de 2.Dh5-festivals, op zaterdagmiddag ook een grote plenaire discussie over dit thema. Hiervoor hebben we een panel samengesteld met mensen met verschillende achtergronden, zodat er verschillende standpunten aan bod zullen komen. Met dit panel zullen we aftasten of het kapitalisme daadwerkelijk crasht en of dat zich manifesteert in de afbraak van de verzorgingsstaat en de opbouw van een controlestaat en vervolgens zullen we een zaaldiscussie houden, om uiteindelijk tot een aantal ideeën over tegenstrategieën en handelsperspectieven te komen. Zondag zijn er workshops gepland waarin verder gewerkt zal worden aan de ideeën uit deze plenaire bijeenkomst en zal er ruimte beschikbaar zijn voor spontane, niet voorbereide workshops.

En dan nog wat praktische dingen. Dit alles speelt zich af in Amsterdam (Overtoom 301, in de buurt van het Vondelpark), en wel van 18 tot en met 20 november. Er zullen op het festival gezonde en voedingsrijke maaltijden (ontbijt, lunch en avondeten) worden aangeboden (bonnen worden verkocht bij het infopunt op het festival) en er zijn ook slaappleatsen geregeld voor degenen die willen blijven overnachten. Hiervoor moet men een mailtje sturen naar slaapplek@2dh5.nl en als je een bijzondere behoefte hebt, moet je dat

er even bij vermelden. We kunnen niet garanderen dat we alle noden kunnen voorzien, maar we doen ons best. Omdat we niet voor iedereen een slaappleats kunnen regelen, vragen we je om eerst zelf te zoeken in Amsterdam naar een slaappleats. De voertaal zal Nederlands zijn, met uitzondering van enkele workshops die door anderstaligen worden verzorgd. Indien nodig proberen we een (fluister)vertaling te regelen. Voor het meest definitieve programma en andere informatie, moet je onze website in de gaten houden.

Noten:

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Kondratiev_wave.

[2] http://en.wikipedia.org/wiki/Long_Depression.

[3] Zie hier een beschrijving van de groep/school: <http://www.globalinfo.nl/Achtergrond/de-crisis-begrijpen-lees-de-wereld-systeemtheoretici.html>.

[4] Zie het interview in het filmpje: <http://www.youtube.com/watch?v=nLvszWBf6BQ>.

[5] Richard Heinberg (Het Einde van de Groei): <http://www.earth-matters.nl/41/1920/transition-towns/het-einde-van-de-groei-richard-heinberg.html>. Tim Jackson (Welvaart Zonder Groei): <http://vooruit.be/nl/event/2894>) zijn exponenten van die stroming. Een bekende eco-socialist is Joel Kovel: http://en.wikipedia.org/wiki/Joel_Kovel.

[6] <http://www.wsm.ie>.

EEN COLLAGE VAN DE 2.DH5-CREW

festiv